

DIÁKSZÍNHÁZ

Országos Diákszínjátszó Egyesület hírlevele
2001. október

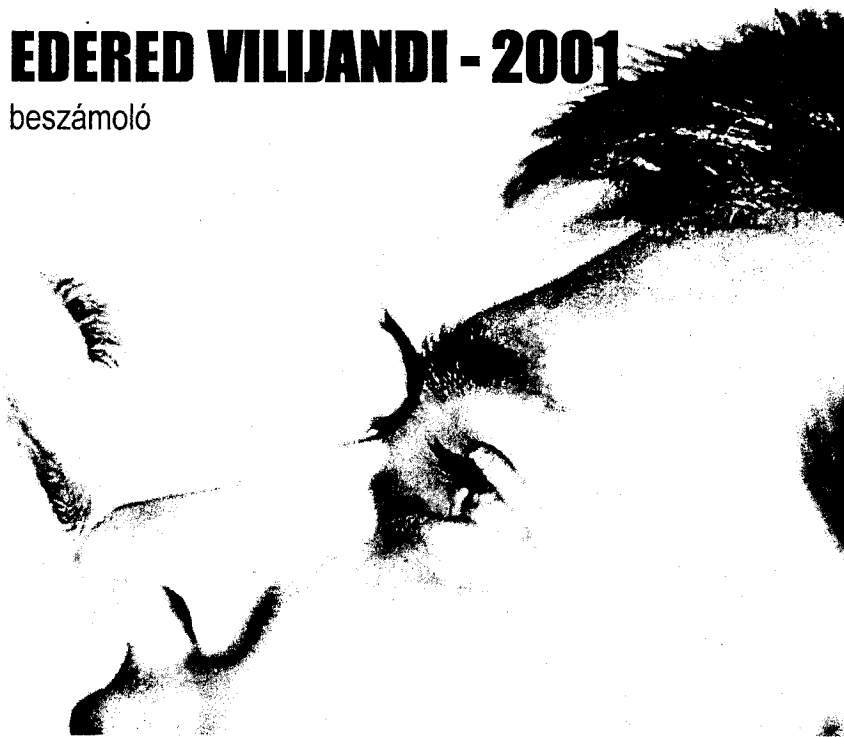

ORSZÁGOS DIÁKSZÍNJÁTSZÓ TALÁLKOZÓ 2001

szemelvények

EDERED VILIJANDI - 2001

beszámoló

Országos Diákszínjátszó Találkozó 2001

Szemelvények

VESZPRÉM

2001. április 28-30.

Művészeti iskolák döntője

Az elnök válaszol

Interjú Vidovszky Györggyel

Az elnök szaladgál, ügyeket intéz, most ő fontos ember. Néhány percre az ún. VIP-büfében (ami kulcsos elítél, kevesek privilégiuma!) tudunk vele beszélgetni. Türelemmel válaszolt a kérdéseinkre.

- Milyen körülmények között és mikor alakult az Országos Diákszínjátszó Egyesület?

Vidovszky György: A rendszerváltás környékén a különböző ifjúsági szervezeteknél is megkezdődött a privatizáció, civil egyesületek alakultak sorra. Az ODE az 500. volt a sorban Kaposi László elnökletével.

- Mi az egyesület fő tevékenységi köre?

V.Gy.: A fő feladatunk az országos fesztiválok szervezése. A kezdeti helyszín Gödöllő és Csurgó volt. Csurgón korábban is tartottak Csokonai Szingetűszó találkozót és igazándiból ebbe kapcsolódott be az ODE. Veszprémben hatodik éve működik a fesztivál és mostanra odáig jutott az együttműködés, hogy zökkenőmentes a szervezés, gond nélkül zajlanak a programok. Az országos találkozón kívül szükség lenne táborokra is, de ez eddig vagy a jelentkezők vagy a pénz hiánya miatt hiúsult meg.

- Miért tekinted fontosnak az egyesület működését?

V.Gy.: Lényegesnek érzem, hogy jelentőséget adjunk a mozgalomnak, melyből sokan majd a profik közé is bekerülnek. Reményeim szerint a diákszínjátszás a hivatásosokra is hatással lehet. A mostani fesztiválon szabad kompozíciók, progresszívebb, de néhol persze ügyetlenebb előadások láthatók. Ez nem utánzó színház, itt izgalmas megoldások születnek. A próbák sokszor fél – háromnegyed évig is eltartanak.

- Alkotóként és szervezőként egyaránt részt veszel az ODE munkájában. A két dolog hogyan tud együtt működni?

V.Gy.: Két csoporttal is dolgozom egyszerre. Foglalkozom a saját osztállyal a Vörösmartyban és rendezek a Kompanyánál is. A két közeg eléggé eltérő, hiszen a gimnáziumban nemcsak előadásokat hozunk létre, hanem ér közben elméleti tárgyakat is tanítok, jegyeket adok, mint minden más iskolában. A Kompanyával „kizárólag” színházat csinálunk. A válogatókon különböző ötletes álneveken szerepeltem, hogy a rendezői és elnöki minőség egybecsapása ne szüljön félreértéseket. Voltam Róka Rudolf meg Buda Károly is. Most már ennek nincs jelentősége, ismerik egymást régebből a résztvevők. Nem merül fel, hogy visszaélnék vezetői helyzetemmel. Egyébként egészséges rivalizálás van a versenyzők között, inkább annak drukkolnak, hogy jó előadást lássanak egymástól.

- Miért választottátok külön a művészeti iskolás produkciók döntőjét?

V.Gy.: A közgyűlés így döntött ill. lehetetlenné vált egymás mellett értékelni a kétféle helyről érkező produkciókat. Sokan egyetértettek a döntéssel, mások viszont ezt a veszprémi döntőt kicsit bellerjesnek tartják. Mindkét oldalon van igazság. Úgy is tűnhet, hogy most valami szuperdöntő zajlik, de nem hiszem, hogy így lenne. Jó előadásokat lehet látni és ennyi.

Z s ű r i , z s ű r i , z s ű r i _ _

...a fesztivál közben

Kulcsszavak: atmoszférateremtés, követhetőség, ízlés

Sándor L. István: Feltettem magamnak a kérdést, hogy milyen esélye van egy diákszínjátszó csoportnak egy darab választásakor? Mi az, ami tapasztalatlanságból, generációs okokból kényszerűen kimarad az előadásból egy helytelenül megválasztott darab esetén. Elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy a játékosok teljesen birtokában legyenek a darabnak és csak ezután jöhet a közönség szempontja, hogy ők majd mennyit dekadálnak az üzenetből. Számomra lényeges, hogy egy jelenetben belül a játék stílusa egyirányú legyen.

Lengyel Pál: Nagyon fontosnak tartom, hogy egy világos szövegi sík mögött egy ugyanennyire kristálytisza szituációs szint is legyen.

Gothár Péter: A darabválasztás felnőtt emberek felelőssége. A képességeknek megfelelően kell darabot választani. Ha erőnket meghaladó darabot választunk, az is tanulságos lehet, mert tíz perc alatt előjöhetnek a színjátszás legszebb pillanatai, de a legbántóbbak is. Egy ilyen darab esetén a nézőt meghatja a színész képességeinek túlfeszítése. Nyilvánvalóvá lesz a szerep iránti alázat. – Általános érvényű szabály, hogy játszani nem elsősorban a szerep, hanem önmagunk felől kell. Ha a szerep öregasszonyt kíván, nem szükséges ezt lépten-nyomon hangsúlyozni. A néző illúzióját kielégíti, ha ez bármikor az előadás folyamán kiderül. – A hibás artikuláció rontja az előadások összképét, ezen változtatni kellene.

Mire jó a diákszínjátszás? Interjú a zsűrivel

Sándor L. Istvánnal, Gothár Péterrel és Lengyel Pállal Sőregi Melinda, Veszti Zsófia beszélgettünk

Az Országos Diákszínjátszó Találkozó művészeti iskolai szekciójának döntőjén, Veszprémben a négytagú zsűriből (Gothár Péter, Lengyel Pál, Molnár Piroska, Sándor L. István) hárommal beszélgettünk a diákszínjátszás irányairól, a profi színházzal való lehetséges kapcsolatairól, jellegzetes vonásairól.

- Sándor L. István az *Ellenfény* című folyóirat főszerkesztője. Első kérdésünk az lenne, hogy hogyan kapcsolódik Ön a diákszínjátszó mozgalmához?

Sándor L. István: Nagyon régóta nyomon követem a diákszínjátszó előadásokat. Még '90 környékén én is egy Bárka Műhely jellegű kritikusképzőbe jártam, ahol szintén Nánay István volt az egyik tanár. Valakinek eszébe jutott, hogy le kéne menni Csurgóra, az akkori diákszínjátszó fesztiválra, és imi róla. Meg is jelent egy kis füzet arról, hogy milyen előadásokat láttunk, és mit is tudtunk azokból összerakni magunknak. Azon a bizonyos csurgói fesztiválon az egyik előadásban (*Idesapám, idesapám, kibújt ám a szög a zsákból*) Sereglei András és Pecsovszky Tamás játszott nagyon jól – most ezen a fesztiválon már rendezőként szerepelnek. Így múlik az idő.

- Mi ennek a tíz évnek a tapasztalata a profi színház és a diákszínjátszás viszonylatában? Egyik a másikhoz képest értelmezhető-e?

S.L.I.: Ez most itt speciális helyzet, mert ez nem az Országos Diákszínjátszó Találkozó, hanem annak egyik szekciója: a művészeti iskolásoké. Az első pillanattól kezdve, mióta nézem ezeket a diákszínjátszó előadásokat, létezik bizonyosfajta kettősség. Az ún. drámatagozatos gimnáziumok

bizonyos értelemben közelebb állnak ahhoz a fajta diákszínháztól, amely művészetként kíván eleve megjelenni. A diákszínháznak nem feltétlenül van bármi köze a közsínházhoz, vagy profi színházi gyakorlathoz. Ez önálló kifejezési forma, teljesen önálló megszólalási mód.

- Mik azok a jellegzetességek, amelyek a diákszínháztól különlegesen jellemzők?

S.L.I.: A diákszínház életkori kategória, azt jelenti, hogy emberek 14 és 18 éves koruk között színházat csinálnak. Olyan ágai is fontosak, amelyek soha nem fognak megjelenni fesztiválon, mert adott helyi közösségekhez tartozó jelenségek, a diákelet természetes velejárói. Nyilvánvaló, hogy a fesztiválok inkább valami olyasmiről fog megjelenni, ami ezeken a helyi értékeken túl tud lépni valamilyen formában. Nem feltétlenül a színházi ambíció miatt. Nem muszáj színházi értékeket felmutatnia egy diákszínháztól előadásnak ahhoz, hogy érdekes legyen. Évszázados hagyományai vannak az iskolai színháztársulatoknak a pedagógiai változattól egészen az igényes ünnepi műsor megszervezéséig. Bizonyos értelemben mégis szerencsés, hogy a művészeti iskolák külön szekcióként jelennek meg, mert valóban valami olyasmiről van szó, ami igazi színházi célkitűzésekkel jelentkezik.

(Megérkezik közben Lengyel Pál és Gothár Péter is)

- Az volt az első kérdésünk, hogy az egyes zsűritagok miért vannak itt, miért pont ők a meghívottak?

Gothár Péter: Tehát, hogy milyen alapon vagyunk itt? Semmilyen alapon nem vagyunk itt. Legfeljebb azért, mert érdekel minket. Legalábbis engem.

- Mennyiben más az az attitűd, ahogyan diákelevenként ül be? Milyen szempontokat vesz figyelembe? Színházi élményt vár, de az elvárásai nem ugyanazok, mint a profioknál?

G. P.: Nekem nincsenek elvárásaim. Az a bátorság, ami ezeket a csoportokat, alkalmi társulatokat jellemzi – 2-3 éves futamok ezek – rendkívül izgalmas. A legfogékonyabb időszakában a tizenéves korosztály van. A színház egészen más nekik, mint utána meg előtte. Ez a bátorság soha többet nincs. Nekem nincsenek ezzel kapcsolatos teatrális elvárásaim, ez egy teljesen önálló műfaj.

- Az elvárás talán rossz szó, a várakozás jobb lehet.

G.P.: Igen. Azt lehet tudni – ha diákszínháztól beszélünk – hogy az ember -, hogy örületes tehetséggel és bátorsággal fog találkozni, és az nagy élmény. Nagyon jó nézni az összes fésületlenségével és esetlegességével együtt. És az is nagyon jó, hogy egymást tudják nézni.

- Van-e olyasmiről, amiben a profi színház tanulhat a diákszínháztól? Lehet-e hatással a diákszínház a profi színházra?

G.P.: Szerintem nem szabad így gondolni erre. Minden lehetőséget meg kell ragadnia a diáknak vérmérséklete szerint, a profinak meg az eltökéltsége, elszántsága szerint, hogy ébren tartsa magában a bátorságot. A profi színházban sok mindent nem mehetnek megcsinálni. A hivatásos színház sok mindent nem engedhet meg magának – főként dramaturgiaiilag. Nagyon fontos, hogy ezt állandóan lássa az ember – én ezt bátorságnak hívom magamban – és folyton „utántöltse”. És ez nagyon jó hely ebből a szempontból.

- Mi az, amiért a profi színház nem tehet meg sok mindent?

G.P.: Amiért a Népszabadság nem teheti meg azt, amit a Bárka-újság, a Hajónapló megtehet. Mások az elvárások. Ott valóban vannak elvárások. Egy színház mindig arra felel meg, ha egészséges, amerre a társulat predesztinálja. Nyilván a középiskolai csoport is kell, hogy megjelenítse, amire alkalmasak. Egyébként mindig nagyon meghatározó, hogy milyen az a tanár, vagy az az ember, aki a motorja a csoportnak. Az ő szellemisége sokkal inkább jelen van, viszont kevésbé avatkozik bele a színjátszók tudásába, mint egy professzionális helyen, ahol tudni kell dolgokat.

S.L.I.: A diákszínház sosem a mesterségről és szakmai tudásról szól, hanem mindig valami személyesről. A személyes érintettség az, ami miatt az embernek tényleg nem elvárásai, hanem várakozásai vannak. Egyébként nekem az a nagy élményem, hogy nem azokat a darabokat látom, amelyeket a közsínházi programokon lehet találni. Sokkal inkább keresik az új történeteket és ezen keresztül az új kifejezés módokat.

Lengyel Pál: A kérdés itt is, ott is ugyanaz: elhiszem, vagy nem. Tehát, hogy hiteles, amit csinálnak a szereplők, vagy pedig kívül maradnak.

Ez a profi színházban ugyanúgy működik, mint az itt látható bármelyik előadásban.

- Egyébként Ön is amatőrként kezdte...

L.P.: A Manézs Színházat csináltam hosszú ideig. Miskolcon működött a '70-es évek elejétől a '70-es évek közepéig.

- A Manézs munkájáról beszélne egy kicsit?

L.P.: Mi nem olyan darabokat játszottunk, amiket a színházak. Ezek a társulat számára külön írt, létrehozott előadások voltak, amelyeket ez a színház sajátos, elsősorban mozgásra épülő formában adott elő. Azért vagyok itt, mert jelenleg is tanítok középiskolákat és középiskolát végzeteket a Keleti István Művészeti Iskolában. Meg most már egy ideje „menetrendszerűen” zsűrizek is. Nézem ezeket az előadásokat és próbálok véleményt mondani róluk.

S.L.I.: Az olyan csoportok, mint például a Manézs is annak idején, egyfajta közösségi színházcsinálást folytattak, melyet ma egyértelműen csak a diákszínház tud produkálni. A '60-as évek egyik meghatározó színházi stílusa, a rituális – stilizált színházi stílus mintha átköltözött volna a diákszínházba, annak meghatározó nyelve lett.

G.P.: Az, amilyen a Lengyel Pálé volt (hogy emberek azért álltak össze, hogy színházat csináljanak), rendkívül fontos, hiszen a gimnáziumi csoportok széthullanak abban a pillanatban, ahogy kikerülnek az iskolából a gyerekek. Életveszélyes az, amikor valamit nem azért csinálnak meg, mert a gyerekek azt akarják, hanem azért, mert egy felnőtt ember – egy tanár, vagy egy színész pedagógus – színházat akar csinálni. Néhány évvel ezelőtt voltam egy diákszínháztól találkozóon és a legcsodálatosabbak azok a kis falusi társulatok voltak, ahol abból indultak ki, hogy mit tudnak a gyerekek. Hogy ki tud erdő lenni és ki tud liba lenni és ki tud elmondani egy mondatot, és nem abból, hogy meg kell csinálni a *Lúdas Matyi*-t. Az mindig kudarcra van ítélve.

- Mivel itt drámatagozatos osztályokról van szó, nyilván törekednek arra is, hogy megtanulják, hogyan kell színházat csinálni.

S.L.I.: Én nem hinném, hogy a drámatagozatnak ez lenne a törekvése.

G.P.: A drámatagozat inkább tanulás, terápia, minthogy alapvetően a színház is az – játszónak és nézőnek egyaránt.

S.L.I.: Beszéltem a tíz évvel ezelőtti élményemről, Csurgóról. Akkor az ördög neve egyértelműen az volt, hogy drámatagozat. Láttam olyan előadásait, melyek kicsinyített profi színházakat idéztek. Az utóbbi évek tapasztalatai viszont egyértelműen azt mutatják, hogy nem profi színházi másolatok születnek, hanem nagyon személyes és kreatív törekvések, melyekben nem a színházcsinálás megtanulása a lényeg, hanem a személyiséggel történő folyamat.

L.P.: Azért mi itt most a jéghegy csúcsát látjuk, tehát egy sor esetben igenis a színházutánpótlás színházzal találkozni. Abban viszont valóban igazad van, hogy a drámatagozatos osztályoknak nem az a célja, hogy drámát mint olyat ismertessék, hanem, hogy valamilyen kifejezési formával próbálkozzanak. A '70-es években működő közösségi színházak egy kicsit életforma színházak is voltak. Ránézésre ilyen életforma színháznak tűnik az Ördögi Kör és Kompánia is. A lényeges különbség viszont az, hogy ezek most nem valami ellenében működnek. Akkoriban a másik, az átkozott színház ellenében kellett olyan színházat csinálni, ami nekünk és rólunk szólt. A politika volt a másik tényező, ami döntően meghatározta, ami nem tőrt, hogy bármi fontos dolog elhangozzék a színházban. Tehát ez volt az a két dolog, amiért az sokkal koherensebb és zártabb közösség volt. Amiket most csinálnak ezek az együttesek, azokat az amatőr színjátszás a '70-es '80-as években nem merte volna megtenni. Tehát szóba sem jöhetett, hogy bármilyen formanyelven igazi színdarabokat játsszanak el.

G.P.: A diákszínháztársulatnak meg kell tudni fogalmazni, hogy mi az értelme. Egy drámatagozatos osztálynak nem az a célja, hogy színészeket neveljen – bár mindig vannak páran, akik azok lesznek. De azok az emberek, akik egy ilyen munkában részt vesznek az olvasástól kezdve a munkavégzésen át bármiféle elemzőképességig előnyben lesznek. Erős tartást ad, bátorságot és arra szerepjátszásra is felkészít, ami az életben kell az iskolából való kilépés után. Hihetetlen felvérteztséget ad. Aki színpadra mer menni, az képes lesz saját helyzetét más szituációkban elemezni. Általában a színház köré azok az emberek gyűlekeznek, akik kifejezni vágyóknak. Ez a személyiség kialakulásában döntő tényező. Nem utolsósorban a színház egy sikerorientált dolog, tehát a legjobbak megérdemlik, hogy megmutassák magukat. Ha semmi más nem marad meg ebből, csak egy kicsi bátorság és kicsit másféle is

nyitottság, akkor valószínű, hogy könnyebben boldogulnak a későbbiekben.

S.L.I.: A diákszínháznak rengeteg fajta szándék van benne. Sokkal gazdagabb ez a fajta színházcsinálás, mint a profi színház. A profi színház nálunk meglehetősen egyszínű meg...

G.P.: Kétszínű.

S.L.I.: Meg nem túl sokféle dologra használható. Az életnek sokkal nagyobb gazdagsága van meg azokban a színházcsinálási formákban, ami a diákszínházban benne van.

- **Ha az ember elmegy színházba, a rendező vagy a színház nevétől már valamennyire behatárolódik a várakozása, tudja nagyjából, hogy mire számíthat, míg itt nincs ilyen mankó.**

G.P.: Ezt most vonja vissza!

- **Nyilván túlzok, de itt kevesebb fogódzó van, kevésbé tudom, hogy mire számíthatok...**

G.P.: Ha van hülye színház, akkor hülye néző is van!

L.P.: Ez amúgy fordítva is igaz, mert aki végigszűrte több fesztivált, tehát ismeri a rendezőt és az együttesek nevét, azt kell, hogy mondjam, hasonló a helyzet. Tehát megnézem, hogy ki a rendező és melyik együttes és nagyjából tudom mire számíthatok. Nagyjából - ezt hangsúlyozom -, mert meglepetések azért mindig vannak. Hozzátenném - és ezt nem a profi színház védelmében -, hogy ott is lehetnek meglepetések. Jó és rossz értelemben egyaránt.

S.L.I.: Akkor is fontos diákszínházi esemény történik, amikor az előadás maga nem hatásos, de azokkal az emberekkel, akik ott voltak, rengeteg minden történt. A profi színházhoz az tartozik hozzá, hogy produkció legyen és hasson. A diákszínház az attól változatosabb és sokszínűbb, hogy nem biztos, hogy az a mércéje, hogy az előadás elkészül-e és hogy hat-e.

L.P.: Az evidens, hogy nincsen bevétel-kötelezettség, nincsen nézőszám, hál Istennek.

G.P.: A profi színház szempontjából a diákszínház léte minden irányból döntő a későbbi nézőgenerációt tekintve. Hiszen, aki egyszer egy olyan osztályba járt, ahol színpadra került, az színházba fog járni. És, aki annak az osztálytársa volt, és csak nézte, az is színházba fog járni. És ez döntő.

... és fesztivál után

Pofon ütni a korszellemet

Most már hagyomány, hogy az Országos Diákszínhátszövetség Találkozó után megkeressük a zsűri egy olyan tagját, aki elég sok előadást látott ahhoz, hogy értékelni tudja a fesztivál színvonalát. Idén Soltészky Tiborral beszélgettünk.

- **Te mint gyakorló és gyakorlott színházi ember, tanulsz valamit, amikor végignézel ennyi diákszínhátszövetség előadást?**

Soltészky Tibor: Persze, hogy tanulok, minden jó színházból tanul az ember, sőt a rossz színházból is tanulja a szakmát és a szakmaiságot, rájön arra, hogy valamit hogyan nem szabad. Én igyekszem színházcsinálóként vagy zsűriként is úgy nézni egy előadást, mint egy „átlagos” néző, és tulajdonképpen ez a főkérdés annak, hogy egy adott előadás működik-e vagy nem, hogy sikerül-e elvarázsolnia, és elfeledkezem arról, hogy jegyzetelnem kellene, vagy valami dolgom van. Ilyenkor érzem azt, hogy „valami történt”, és csak utána próbálom végiggondolni, hogy mivel fogtak meg. De minden találkozásból tanulhat az ember, ha nyitott rá, és a színházat ilyen találkozásnak tekintem. Az egyik ember kiáll, mert valami mondanivalója van, a másik pedig beül, mert kíváncsi erre.

- **Sok előadáson felejtetted el, hogy jegyzetelned kell?**

S.T.: Olyan nagyon sokszor nem, de azért előfordultak varázslatok, a budakesziek, a vörösmartysok előadásai, a győri táncszínházi csoport produkciója, a veszprémi egyetemisták, tehát többször éreztem azt, hogy valami szép, valami megérint, valami megfogott, a memóriába beégetődő dolog történt éppen.

- **A „profi” színházakban is megtalálod ezt?**

S.T.: A hagyományosnak mondható színházakba sokkal több előítélettel ülök be, ha ránézek a színpadra, már van képem arról, hogy az előadás milyen lesz, és ez az esetek többségében be is igazolódik. Természetesen, a profi színház is képes

varázslatra, de nehezebb áttörni rajtam a szakmai kitérőpáncélt. A fiatalok közé sokkal nyitlabban megyek, mert megrendítően erőset nem a profi színházról kaptam, hanem ettől a másik mezőnytől.

- **Van átjárás – módszerek, személyek – a két mezőny között?**

S.T.: Nagyon lassú folyamat ez. Én is amatőrként kezdtem, és most itt vagyok „kitérőpáncélos” kritikusként. Az amatőr színháznak az egyik dolga az, hogy beszippantsa a lehetőségeket, rést üssön a falon. Módszerek emberek és divatok révén kerülnek át. De amatőr módszerekkel nem biztos, hogy lehet hivatásos körülmények között hatásosan dolgozni. Viszont ez visszafelé is igaz, hiszen a hivatásosok nem akarják annyira vállalni magukat, személyiségüket, mint a másik közegben kötelező.

- **Mennyire van „stílusa” az amatőr színjátszásnak?**

S.T.: Szokunk beszélni jó diákszínhátszövetség hagyományról, amin a Keleti István, Mezei Éva által tökélyre fejlesztett és a hetvenes években népszerűvé vált stílusnyelvre gondolunk, ami nagyon pergő, kevés színészi eszközt megmozgató, de ügyes mozgásra, ügyes koreográfiára készíti a játékosokat, kellékek nélkül, saját magából, adottságaiból építkezve. De - hála Istennek - ezen kívül nagyon sok más stílus is van. Jelenleg vannak nagyon markáns stílussal rendelkező egyéniségek, érezhető az iskolák különbsége. Nagyon jó példa erre az elmúlt években a Bészai gárdája, akik próbálják az erős rendezői formanyelvet a diákszínhátszövetség hagyományokkal ötvözni. De említhetem Perényi Balázst is, aki ugyan diákszínhátszövetség módon rendez, de közben keresi azokat az eszközöket, amivel mindezt megsegítheti.

- **Van arra esély, hogy úgy, mint a hetvenes években, hirtelen legyen csoportoknak, sikk legyen mondjuk Perényit, Zutit nézni?**

S.T.: Ehhez meg kellene találni azt a réteget, akik nyitottak a színházi „újra”, a lehetőségekre. Nem látom azért kilitáztatásnak a dologot, ha arra gondolok, hogy az idei fesztivál után együttesek meghívást kaptak különböző közsínházakba, valami kis csatornacska tehát van, ami a nyitottabb néző számára információt hoz. Nem tudom, hogyan lehetne divatosá tenni. A divatok születnek. A nagy divatok mögött pénz van, a szellemi divat olyan, hogy a levegőben van valami, ami borzongat, és mindenki arról beszél, arról csinál színházat. Ez nagy rejtély számomra is, hogy melyik az a

műalkotás, gondolat, eszköz, ami pofon üti a korszellemet.

-csé-

Vállalni, hogy beszélünk

Beszélgetés **Lengyel Pál** rendezővel, az idei Országos Diákszínhátszövetség Találkozó egyik zsűrijével

- **A diákszínhátszövetség fesztiválján az értékelésekkor Ön nem „girbe-gurba” utakat járt be, mondatai célratorók voltak. Hol szerezte meg ezt a rutint?**

Lengyel Pál: Tatabányán kezdtem zsűrizni a munkásszínhátszövetség fesztiválján, majd jött a balassagyarmati felkérés. Aztán különböző találkozók és fesztiválok, nagyon tanulságosak voltak, és közben megtanultam zsűrizni.

- **Meg lehet tanulni?**

L. P.: Erre nincsen iskola... hál Istennek. Így mindenkinek más a viszonya a látott előadásokhoz. Jó esetben pedig ebből egy élvezhető játék lesz a résztvevők számára, mely nem a lesújtó kritikáról szól.

- **Ez az idei veszprémi döntőn nem nagyon jött össze.**

L. P.: Pedig ez lenne a jó. Ha mondjuk a zsűri előadna egy két-három fős dramolettet, a „közönség” pedig taps helyett elmondaná, hogy milyen volt, mivel értett egyet, mi az, amit nem fogadott el. Ez persze rohadt időigényes. Ennek az egész zsűrizésnek valamiféle színházi kurzusnak kellene lennie. A dolgok mögé menni, elemezni a darabokat és a színészi játékot anélkül, hogy átrendeznénk az előadást. Diagnosztizálnunk kell az előadásokat, és természetesen utána vállalni a diagnózist. Veszprémbe erre nem volt mód, mivel az értékelések, sajnós, összemossák.

- **Nem működött az „egybe-módszer”, egy nap összes előadásának a megvitatása?**

L. P.: Nem lehet tízenegy előadás értékelését másfél óra alatt lezavarni. Mindenről beszélünk és közben semmiről sem. Ha egy előadástól elvárható,

hogy áttekinthető legyen, ehhez nekünk is tartanunk kell magunkat.

- Ön már második éve dolgozik e szerint.

L. P.: Számomra a fesztivál több szempontból is nagyon fontos. Először is meg kell fogalmazni magamban, mi az, ami tetszik és mi az, ami nem. Állandóan elemezni úgy, hogy közben megőrizsem magamban a naiv nézőt, hasson rám a dolog. Ez egyfajta szakmai ujjgyakorlat, ami viszont óriási felelősséggel jár.

A másik része - és ebből a szempontból az idei fesztivál sokkalta jobb volt -, hogy olyan színházi kísérleteket láthatok, amelyek a szó legjobb értelmében frusztrálnak szakmailag.

Idén jó néhány olyan előadást láttam, ami után komolyan el kellett gondolkodnom, hogy mit mondjak, hogyan viszonyuljak a látottakhoz, és bizony rendezői és kritikai működésem is el kellett töprengem. Persze a közeget is szeretem. Ezzel együtt pedig - mint minden zsűritagban - bennem is van egy jó adag exhibicionizmus.

Úgy érzem, itt nagyon empátikus a közönség, kedvelik egymás előadásait. Borzasztó jó, hogy akik ezt csinálják, azoknak ez nagyon fontos, és ezt minden produkción érezni is lehet. Az is nagyon jóízű, ahogy várják a zsűri visszajelzését. Mint a házasságban: „Vajon mit fog hozzá szólni?”

- Idén azonban elég vegyes érzelmekkel léptünk ki e három napos nászból.

L. P.: Nagyon nehéz ez. Nekem kutya kötelességem tudni ennek okait, hiszen hozzá tartozik a zsűri felelősségéhez, de a kollégáimat nyilván nem adhatom ki. Borzasztó fontos, hogy akiket összehozott a zsűriben a véletlen (vagy az ODE), jól működő dialógus-viszonyban legyenek egymással, és ugyanilyen nyitottak legyenek a közösségre, akivel beszélgetnek. Ez hiányzott ennek a zsűrinek a munkálkodásából, és azt gondolom, a demarkációs vonalak egyértelműen érezhetőek voltak. Mindenesetre nagyon tanulságos volt. A zsűri tagjainak tisztában kell lennie azzal, hogy az általuk értékelt előadások résztvevőit őket zsűrizik a szakmaikon.

- Mi a feladata ebben a helyzetben a fesztiválújságnak?

L. P.: Egy ilyen lapban valóságos riportokra van szükség, nem kizárólag kis, színes fesztivál-mozzaikokra. Kell, hogy megismerjek valakit, hogy számomra érdekes dolgokról olvashassak, melyek talán eszembe se jutottak volna. Ehhez persze az

kell, hogy az újság minimum olyan színvonalon legyen, mint a fesztivál legjobb előadásai.

- Mindez a szakmai részhez tartozik. De a találkozó nem csak ebből áll, hiszen a három napos együttlét bulinak sem utolsó.

L. P.: Itt határvonalat kell húzni. Nyilván az én közérzetem össze nem hasonlítható a résztvevőékkal, hiszen mi egy szakmai karanténba vagyunk zárva. Ezzel együtt azt gondolom, hogy például a csurgói helyszínek teljesen alkalmatlanok voltak arra, hogy az együttesek legjobb formájukat hozzák, és ez nyilván alapvetően meghatározta a csoportok hangulatát is. Veszprémben nem volt ilyen jellegű probléma, bár a Veszprémi Színház elzárkózásáról azért nem ártana beszélni, hiszen van egy tökéletes stúdiója légkondival.

A másik dolog, hogy idén létrejött egy „al” fesztivál meg egy „fő” fesztivál, és az együttesek nem tudtak találkozni, nem láthatták egymás előadásait, holott jó lenne. Szerintem meg is oldható, de nem akarok senkinek ötletet adni. Ha lesz ilyen megbeszélés, nyilván elmondom. Am én azt hiszem, hogy ez így, ahogy most van, sokkal méltányosabb, mint eddig. Ha egy csapatnak van öltözője, trénera és foci pályája, és úgy fut ki a gyeprre, az baromi jó, és nyilván olyanokkal kell játszani, akiknek hasonlóak a körülményei, legfeljebb a dressze nem Adidas. Ebbe nem szerencsés belekeverni a kispályás salakfocit. Ez mindkét fél számára méltánytalan. Idén viszont így csak azok találkoztak egymással, akik egyébként is szoktak. Ez kissé a hangulaton is érződött. Én nem értem, hogy mi van a Budapesten kívüli művészeti iskolákkal. Az ODE egyik feladata lehet a jövőre nézve talán az, hogy motiválja a vidéki csoportokat is.

- Van-e ebben a felosztásban jövője a diákszínháznak?

L. P.: Amíg az ODE létezik, van perspektíva. Ha megszűnne, valószínűleg az amatőr színháztárs sorsára jutna, mely ma már kimúló félben van. Hogy ebben a felosztásban-e, azt nem tudom, de erre nem is nekem kell megadnom a választ. Mindenesetre övnm az ODE-t a fesztivál további széttagolásától. Nem hiszem, hogy szerencsés például a mozgásszínházat és prózai színházat külön választani. De biztos vagyok benne, hogy pár éven belül ki fog alakulni a fesztivál koreográfiája. Ha felkérem, én is ott leszek.

Barabás Dániel

Öregdiák

Retúr

A vonaton szőlítom le Barabás Dánielt, aki a budapesti Vörösmarty Mihály Gimnázium Szabadíts meg a gonosztól című előadásában alakítja majd Ázotképűt. Danit már ismerjük: kéthétől kéthétre találkozunk vele a Bárka Színházban, a Hajónapló Műhely nevű kritikairó tanfolyamon. És ott van persze az Ablak-Zsiráf is, meg az Amalfi; komoly, nagyszabású előadások. Ezúttal alig jegyeztesnyi időnk van a beszélgetésre.

- Először veszel részt az Országos Diákszínhátszós Találkozóon?

Barabás Dániel: Visszajáró vendég vagyok. Nem is tudom, talán harmadszor vagyok itt.

- Mi a legfőbb különbség egy profi színházi produkció és egy diákszínházi előadás között?

B.D.: A diákszínháztársaság saját, kialakult nyelve van. Egészen más az előadások célja, funkciója, és persze alkati, generációs különbségek is vannak. Életkorunk miatt nyilván másképp reagálunk bizonyos ingerekre, jelzésekre, máshol keressük a

lényegét, máshol fedezzük fel a hangsúlyokat. Ami közös, az a színház iránti alázat. Ebben cseppet sem különbözünk a profi színészektol.

- Milyen előadással éreztetek a Fesztiválra?

B.D.: Mándy Iván Szabadíts meg a gonosztól című regényéből Sándor Pál rendező filmet forgatott. Mi ennek a filmnek a forgatókönyvét dolgoztuk színpadra.

- Mint rutinos fesztiváljárónak, mi jelenti számodra a legnagyobb élményt az ODE találkozón?

B.D.: Olyasmi, amit "normális esetben" talán észre sem venne az ember. Vagy elmenne mellette. Például egy jól megszólaló mondat valamelyik előadásban. Amit máskor elengednénk a fülünk mellett, az itt beszédtemává, problémává válhat.

- A Fesztiválokön kívül is tartjátok a kapcsolatot más csoportokkal?

B.D.: Tudunk egymásról. Előfordulnak úgynevezett összefonódások is. (Kaján mosoly) De igazából csak az ehhez hasonló rendezvényeken tudunk találkozni.

Kalauz: Diákigazolvány?
Ennyi.

Deres Péter

... és az előadások

Részletek a fesztiválújságból

Dog eat dog

Schwajda György:
A szent család
Ördögi Kör Színházi Csoport,
Kistarcsa
rendezte: Pecsovszky Tamás

zatára, ha megharap egy kutya - és életörök a foga.
Kistarcsai Ördögi Kör szatírát hoz nekünk; egy "vásott, odvas fogú", öreg nősténykomondort, akit már kutya se vesznek kölykei: egy ríktó színű szuka, egy izgő-mozgó tacsókólyok, egy

lepukkant, afféle Téglagyári Megálló-fazoni és egy igazi nagykutya, a rezzenéstelen tekintetű rottweiler. Ők, öten: AZ ALOM. Csakhogy, itt, a nyolcvanas-hetvenes... évek (felfelé is folytathatnám a számolást) magyar valóságában: "alom a pokolban". A Csirkefejben (egy újabb álltság) is egy nyomorult, egész életében gürcöltem-öregasszony, most, Schwajdánál is egy megkeseredett, de az élethez körömszakadtáig ragaszkodó, s ezért ravaszkodó, "vásott" mama. Amekkora bátorság fiatal társasággal ilyen darabhoz nyúlni - annyira kínos az ember füleinek, hogy még mindig képesek megszólalni ezek a drámák. És a kistarcさいak előadásában olykor igen pontosan és finoman szólnak meg a szatíra cénnavékony hangjai. Egyszerű karakterek (cigányasszony, alkoholista fiú, yuppie), s mégis ezek csábítanak eltűzött gesztusokra. A kistarcさいak olykor bedőlnek (a részeg talán nagyon is részeg, a rendőr túlságosan "diplomatikus" akar lenni), mégis általában jó érzékkel faragják le a karakterekre rakódott sztereotípiákat: remek a cigányasszony figurája, a yuppie visszafogott gesztusaival, sunyiságával olykor Pat Bateman-féle gyilkos. Legnehezebb dolga az öregasszonynak van: legyen kibíratatlan és gyöngéd anya egyszerre; lompos, trehány némbér és maga a megtestesült ártatlanság (szép a mosakodás-jelenet!) A szerepet Urbán Zsanett egyenesen jól hozza, szép arcjátékkal és a szöveg pontos értelmezésével. Pedig néha tényleg le kell mennie kutyába.

Deres Péter

Darabkák

**William Shakespeare nyomán :
John Rice színei
VMG 11. ad
rendezte : Keresztúri József**

John Rice haldoklik. Amit látunk haláltánc. Illúziók, felvillanások, vágások - shakespearei kavalkád. Álomszerű egymásutánosság. Személyek, képek, dallamok, illatok tódulása eklektikusan, szelekció nélkül. Apró bevillanások, kiragadások, jelenetdarabkák. Ami talán közös bennük: elmélkedések a szerelemről, életről és halálról. Szubjektív válogatás, vallomásfűzér - Shakespeare segédletével. A társulat a színpad, a díszlet aktív - passzív "része". A szereplők bármikor ki ill. belépnek a történetfolyamba új alakot öltve. Aki pedig az aktuális foszlányban nem szerepel, addig ül. A színpadon. Közben figyel, hallgat, tanul. Horváth Illéstől lehet. A "főszereplő" remekül játssza szerepét. Profi színészeket meghazudtoló módon képes egymaga megmutatni - megélni a szerelmet. Egy személyben Rómeó és Júlia, monológja az előadás csúcspontja. Lezár, összegez, keretbe foglal. Tovább már fokozni sem lehet. Csak továbbálmolni. Meghalni...

Szlanárs Emese

Újrajátszás

16: 02

**Federico Fellini: A nők városa
rendezte: Bori Viktor és Perényi Balázs**

A nyitójelenet ismerős. Katona előadásra emlékeztet terével, szereplőivel és neonzöld színével. A képek pedig szinte előhívói a történetnek. Az örök küzdelemről szól mindkettő: nők együtt, az ösellség ellen. A barikád másik oldala természetesen a férfi. Ki is lehetne más. Ő az, aki szeretőket tart, iszik, megaláz és hangosan rőfögve büfög. De létezik megoldás a himuralomra. Megoldás lehet a gyilkosság - mint a Kaldewey esetében - vagy mint itt egy utópisztikus világ megteremtése. Egy város nőknek, akik már nem pusztán egyenjogúak, a férfitársadalom felett állnak. Éppoly gyarlóan. Az előadás mégsem feminista. A nőket éppúgy visszajára fordítja, mint ősi ellenfelét. A nő is ember, a nő is állat, de ő a tökéletlen páros tökéletesebb fele. Van szeretője, de az nő. Iszik, de nem töménytet. Megaláz, de azt nyilvánosan. De vajon a nő tud-e férfi nélkül élni? És a férfi nő nélkül? A téma izgalmas, a női lelket olyannyira ismerő - remek nőfilmeket készítő - Fellini pedig

válaszokat keres. Celluloidszalagon. Az „adaptáció” ebben a színházi térben nehezen működik. Nagytótál helyett csak premier plánokat látunk, vágásra pedig nincs mód. Az emlékezés jelenet azonban remek próbálkozás. Megszületik az illúzió, régi emlékek tűnnek elő a múltból, a semmiből. Faragó Dániel pedig csak áll kigatyában, kommentál (együttal szemlélő és résztvevő) és már - már a 24 kocka/ másodperc illúzióját kelti. A biciklin való menekülés szintén hasonló kísérlet. Eszeveszett tekerés balról és mozdulatlanságba dermedt nőszereg jobbról.

A szereplők használják a színpadot. Nincs olyan szeglete, ahol ne történne valami. A pozitívumhoz viszont az párosul, hogy néha lehetlenség meghallani a párbeszédet. Pedig van mikroport, és mikrofon is. Amikor énekelnek.

Háborús látomás

**Sartre : Mártírok
Ady-ák Színpad, Debrecen
rendezte: Polgár Csaba**

Különösen nehéz darabot választott a debreceni Ady-ák Színpad: ízig-vérig egzisztencialista művet Sartre-tól. A darab az emberi szabadság kérdését firtatja, létünk alapjait próbálja értelmezni. A háttér a második világháború löporfújtje, a halál szaga, amikor már csak a lényegről lehet beszélni, mert nincs idő várni.

Az előadás igyekszik a konkrét időpillanattól eltávolítani, és egyetemesebb távlatba helyezni a fogságba esett francia katonák vergődésének történetét. Kegyetlen, elálatiasodott véglénnyek tartják fogva a négy katonát és a két civil, akiknek sorsa szintén egybeforrt a háborúval. Lucy (Galgóczi Renáta) a parancsnok szeretője, életét is adná egy olyan emberért, aki gyáva feladni magát, hogy társait mentse. A náciak vallomásokot akarnak, nevet

akarnak és a szabadás reményével kecsegtetnek, bár előre tudható, hogy mindez időhúzás: az élettől csak a szenvedés lesz hosszabb. Lucy öccse (Hajdú László) gyámoltalan emberpalánta. Nem érti, mi történik körülötte: a fényt keresi kétségbeesetten, kitérés pontokat kutat, vergődik a kalitkában. Az élet ígérteért feladni társait, akik ellene fordulnak, a szemünk láttára fojtják meg. Kritikus pontja ez az előadásnak, hiszen erős nézői reakciókat válthat ki. Volt, aki közönnyel reagált, eltolta magától az emberi agressziókat ezt a nyílt kitérését. Nekem (ha ez itt egyáltalán számít) émeleggett a gyomrom, remegtem, nagyon erősen hatott a színpadi történet.

Az előadás stílusára leginkább a karcosság, a keresetlen őszinteség volt jellemző. Elemi erővel tagolták le a nézőt és "vitték magukkal" az előadás szövetébe. A hagyományos színházi nyelv mellett felvonult a tánc is, mint eszköz. Találón mutatta a kényszerek, kényszerű hatalmak hálójában vergődő embert a mozgás: marionett-bábként, magatehetetlenül, amerre éppen az ott fenn akarja,

úgy mozdultak karok, lábak. Egy másik képben már a fogságban lévőket látjuk, amint égetően kutakodnak, szinte felperzseli a színpadot a mindenáron való keresés.

Meglepő és felkavaró tudott lenni az ember elálatiasodásának ábrázolása. A foglyok kínzását egy idomított, félig ember, félig állat lény hajtotta végre: Clocher (Kis Tamás), aki (ami) nélküli az emberi lét szinte minden attribútumát. Végvény, ez a

találó kifejezés. A Clocher-t pórázon tartó két náci ör (Nagy Ákos, Gere Dénes) hitelessége megdöbbenő, felkavaró.

Nem volt könnyű előadás, nem volt semmiképpen szórakoztató sem, de őszinte mindenképpen. Gondolkodni kényszerített, eltöprengeni, mi teszi emberré az embert a születésen kívül.

Sőregi Melinda

Mozgás (?) – színház

Vörösmarty Mihály Gimnázium,
Budapest

Gustav Holtz: Sorsok
Rendezte: Mezey Gábor

A Vörösmarty 11 AD csoportja beletáncolja magát szívembe. A *John Rice* színei fesztiválynitó előadás után a tehetséges egyéniségektől izzó összehangolt csapat most táncban mutatja valóját nekünk. S most ismét egymásba kapaszkodó, egymást figyelő, de egyben mélybenéző tekintetek intenzív vibrálása táncban meghosszabbítva. Kedvenc képem az előadásból: a haldokló lány botorkáló mozdulataiból kibontakozó érzékeny együttmozdulás. Az immár élettelen test gyengéd továbbtáncoltatása, élő testeken való továbbadása, hogy aztán az élettelen bábót újra élet töltse meg a táncosok, a tánc által. Az a bensőséges viszony, ami a táncolók között érződött megejtő volt. Már csak Weöres Sándor néhány sora küszik élményeim közé – nem merném állítani, hogy pontosan idézek, mégis leírom: "Táncolj, táncolj, lengd be a távot, gyermeki éjed mily avatás volt, a világ üres égszeme ült koponyádon."

Keleti István Művészeti Iskola, Budapest
Úton

Rendezte: Uray Péter

Egy másik mozgásszínházi produkció – mely előtt egyébként rendkívül soká kellett várakozni, összefeszültek a nézői testek is, megvolt az alaphangulat – testek összegyürközésének látványára. Mint ahogyan két kimagyult nedves agyagdarab összepuffan, tompán, nyersen s egymásba tapad. Mozgásuk darabossága, feszült,

félúton zárt megtorpanó nekifutásaik, görcsbe tapasztott lendületeik belső erőt, koncentrátságot sejtetnek. Én mégis sóvárgom az elfojtott lírát, azt az átlényegítő erőt, ami segít effeledtetni a testek konok ellenállását.

Vörösmarty Mihály Gimnázium,
Budapest

Peter Handke nyomán: Emberkísérlet
Rendezte: Golden Dániel

Újból a VMG 11 AD csoport megmutatkozása, mely szintén mozgásszínház, amiben a szöveg is tért nyer. A három megnyilatkozás közül, melyeket tőlük láthattam ez volt a legkevésbé kidolgozott számomra. Egy provokációból, nézőgyalázásból indított drámajáték workshop/tréning külső szemlélői maradtunk/ám. Érdekelenné vált a puszta forma, melyben az amúgy is gyér tartalom már jó pár éve megporosodott, mióta az avantgarde színház puszta megbotránkoztatáson kívül mást fel nem mutató üressége, öncélúsága lelepleződött és mérhetetlenül unalmassá vált. A forma kidolgozása, amit a csoport feladatul kapott viszont most is rendkívül koncentrált, néha szemet tapasztó színészi jelenlétektől izzik a tér. "Olyan szeretnék lenni, amilyen volt már valaki más".

Veszti Zsófia

Ez a mi történetünk

Mark Twain – Tim Lehmann: Tom Sawyer
Horváth Mihály Gimnázium, Szentes
rendezte: Keserü Imre

Érzem az édes baracklevár illatát, szívesen szopogatnám máris: benne vagyok a mesében, bármit elhiszek ezután.

"Imádom a barackot, a friss húsos barackot!" – hajtogatja refrénszerűen Huck Finn (Krisztik Csaba), mikor éppen mesélői szerepét beteljesítve a színpad szélén kénytelen várni újabb szereplési lehetőségre. Kalandokat látunk Tom Sawyer (Dimitrov Tamás) életéből, mondhatni villanásokat.

Huck vezeti be és kommentálja a sztorikat, ő az előadás animátora. Ha kedve van megállítja a történeteket, kimerevíti egy jelenetet vagy egy másikkal helyettesíti. Huck szabadon jár és kel a fikciós – színházi – valóságos terek közt. Mindvégig kontaktust tart a nézőkkel, ébren tartja a figyelmet és létével jelzi, hogy csupán mese az, ami a színpadon zajlik. Igazi felnőttmese vérbő kacagással, a térdek csapkodásával, jókedvű füttyöléssel.

Röpködnek a szórakoztató színházi ötletek, lehetetlennek látszik mindent feljegyezni, de néhány emlékezetes momentum kihagyhatatlan. Az alma mint motívum többször is felbukkan. Először talán Tom és Becky (Eisler Viktória) megismerkedésénél van szerepe: Becky észrevesz egy kíváncsot piros almát a fiú kezében, amit Tom szívesen is adna a lánynak, de elhibázza a dobást és majdnem a fodros-bodros citromsárga lányruhába loccsan a gyümölcs. Telitalálat még az ominózus kerítészmázolási szócéna: Tom a büntetésből kapott feladatot almáért, majd pénzért árusítja, mintha az évszázad kincse volna: "Ez nem munka, ez mázolás!" A készre festett kerítéslapok

varázsütésre mutatják fehér formájukat a zsémbes Polly néni (Jung Orsolya) érkezésekor. Igencsak találó továbbá a temetői jelenet megoldása: a sírkerecskék ujjak árnyképeiként mutatkoznak, keltve így biztos rekeszizomfájást.

Nem kiméli az előadás az álszent papokat (és általában az álszentségeit) sem, hiszen a halottnak hitt Tom és Huck gyászmiséjén így prédikál a testes atya (Bite Zsolt): „Az úr adta, az úr elvette. Legyen áldott az úr neve!”

Remek összmunkával sok szereplőt mozgat az előadás a színpadon: feltűnik egy egész iskolai osztály, sőt még egy cirkusz is a színen. Tom és Huck a Monteverdi ugrócsoportot megszegényítő erő-számot (némi breakkel vegyítve) ad elő. Teljes az illúzió, noha Huck csak mesél a tűznyelőről és a sok egyéb csodáról, mégis elhiszem, mert ott vagyok a történetben, éppen ott, ahol a Mississippi is folyik.

A történet végéhez közeledve idegen akcentussal beszélő férfi pattan fel az első sorból és méltatlankodik, hogy itt nem az ő történetét adják szóról szóra. Mark Twain személyesen a hőbörgő idegen. A társulat kénytelen töredelmesen (de inkább önértelenen) bevallani, hogy nem is olvasta az eredetit (s persze talán nem is akarta). Ők a saját történetüket játsszák. Ez a fontos, a lényeges és az őszinte és a játékos és a nagyon szerethető való!!

Sőregi Melinda

The gun

Bilijana Szrbiljanovics: Családtörténetek,
Belgrád

Ady-ák Színpad, Debrecen
rendezte: Ottlik Ádám

Harsogó délszláv zenével és a függöny mögül hallatszó kéjes-kédes sikolyokkal kezdődik az előadás. Néhány pillanat múlva egyszerre robban elő egy tucat óvodás. Ők fognak játszani, gyerekek fognak felnőtteket alakítani. De nincs ebben semmi meglepő - adják tudtunkra a szereplők már a legelején. Dupla a csavar tehát, hiszen a színészek gyerekeket játszanak, akik felnőtteket játszanak. Bonyolultnak látszó elméleti helyzet, ami a gyakorlatban annál világosabban látszik.

A tárgyak, színek, történetek gomolygó kavalkádjai a látszat ellenére szigorúan felépített rendet takar. A darab gyorsan változó, pergő ritmusú jelenetekből építkezik, melyek koreográfiája meglehetősen hasonló. Legtöbbször háromtagú sejt-családban

zajlik egymás anyázása, gyerekverés, asszony főzte ebéd fikázása, ordítás sztereóban. Az indulatok egészen addig fokozódnak, hogy a "féltn övött gyermek" hirtelen (nyilván egész kis életének összes negatív tapasztalatát ebbe a tettbe sűrítve) bepöccen és saját szülei gyilkosa lesz. A háborzongató az, hogy ezeket a szülőket senki sem sajnálja, nyugodtan halomra lehet ölni őket, a kutyának nem hiányoznak. De vajon milyen az az élet, ahol nincsenek szülők? Lehet-e ilyen egyáltalán? És milyen szülő lesz majd az itt játszadozó ovisokból, akik már csak a rossz beidegződéseket láthatták? Kell-e feltétlenül mint a felnővekvő nemzedéknek vagy a megelvonél jobbnak tűnik önálló, kiküzdött értékek szerint élni? Rengeteg kérdést tesz fel az előadás, megnyitja a problémákat és muszáj rajta törni az agyunkat, mert hűsbavágó kérdések ezek.

A mondanivaló rétegzettségéhez képest a darab formája, belső logikája eléggé földhözragadtnak tűnik. Vég nélkül ismétlődnek az azonos sémára felfűzött jelenetek, ami monotonitást teremt és elvonja a figyelmet attól, ami igazán lényeges lenne. Még jó szívvel lehetne jeleneteket kihúzni a darabból, hogy feszesebb, ütősebb legyen.

Az előadás két alapvetően meghatározó és egymásba átjátszó síkja a hangsúlyozottan délszláv közeg és az óvodás tematika. A két szint egymásba csúszik, ki-be járkálnak rajta a szereplők kitágítva így a színpadi teret és igénybe véve a nézői fantáziát.

Van egy fura, félig állati, félig emberi alak (Galgóczy Renáta) az előadásban, akit a legtöbb kutyának néznek, úgy is bánnak vele. Mégis ő a más, aki egy percre megállásra kényszeríti a szereplőket, új helyzet elé állítja a győpös agyakat.

Felkavaró, nyelvileg helyenként bravúros előadás született, amely ismét az élet nagy kérdéseire akar válaszokat kapni. Kínosan kérdez és nem ad egyértelmű válaszokat.

Sőregi Melinda

Szívük kalapál

Mándy Iván nyomán:

Szabadíts meg a gonosztól!

Rendezte: Vidovszky György és Barabás Dániel

Egy szekrény. Középen a szekrény egyedül áll az "üres térben". Az előadás szinte egyetlen, de annál intenzívebb szerepet játszó diszteleme. Intim találka izzómozgó helyszíne a kezdőképből, melyben elzárt érzelmei zihál, dobog, mozog... kitör. Hol étellel, hol halállal töltődik, tánciskolai ruhárára vedlik, kabátokkal öltöztetik, belehelyezik levett kabátjaikat, miközben a szereplők lecsupaszodnak, viszonyaik a testekben vibrálhatnak. Vagy éppen a szekrény közvetítésével, a szekrényt simogatva az élettelen anyag tüzesedik át és adja tovább az izzó erotikát, finom gyengédséget ember és ember között. A tárgy étellel telítődése kíváncsi várakozással tölti meg a tömött-füledt nézőteret, hogy ki van odabent, kivel-kikkel kerül viszonyba a kitüremkedő női hang. Egy nőalak lép ki. Ahhoz kell egy férfi. S az ajtón belép egy férfi, aztán nő, férfi, nő, férfi... sorban egymásnak adva a kilincset belépnek a térbe, egymás terébe s viszonyaik körülcsomózzák a szekrényt. Egymásba vibráló tekintetek líra és dráma finom iróniával hintett szöveget fonják. Közben a szekrény viszonyaihoz idomul, kinyílik-csukódik, elfekszik, koporsóvá válik, barikáddá vadul, nászli aggyá szelídül, szeretőt rejtő

kamrává szigorodik, hogy a végén kiüresedése annál fájdalmasabbá váljon. Marad Zsuzsi (Nagy Ilona) az immár senkit sem rejtő szekrény tetején fájdalmas-értetlen szempárokkal körbekerítve, a szekrénytestre leborulva és simogatva. Szívempál, szívempál, szívem kapalpál.

Haláltánc-keringő. Keserédes. S ahogy bevetődnek a figurák a térbe, magukra - és egymásra hagyva

egy kiélezett történelmi pillanatban az egymást keresés, összekapaszkodás válik a lehangsúlyosabbá. A dehumanizáló, embert ember mivoltából kiforgató háborús időben felerősödik a feszültséget oldani vágó táncban összeforrás vágya. Karády Katalin szól és klezmer. A történet történelmi kerete azonban kitágul, szétfeszíti a feszültséget, s ami egyedül fontossá válik belőle, az a kiélezettség. Felfokozott szexualitás, a másik, valamelyik, bármelyik félelemtől és vágató megránduló test ölelése, szorítása utáni sóvárgás. Összebújás, együttringás, mely a halál közelségét segít elviselni. Egy titokzatos figura pedig sorra kitessekel a "táncterről a táncosokat", az ajtó nyílik, fény ömlik be, az ajtó csukódik. Egy emberrel kevesebb. A tánc folytatódik. De meddig? Amíg van hit, hogy ketten, összefonódva elviselhetőbb az, ami egyedül már elviselhetetlen. Amíg van ő. Szívem Pál. Míg szívünk kalapál. Valakiért.

Kabát. Ahogy a sötét két bársonygalléros télikabát keresése is az elviselhetetlenné tett élet elviselhetőségéért történik. Mintha élnénk. Mintha "normális" élet lenne. S ahol az élet rendje abszurd rendtelenséggé változott, ott az egyedüli reménység - az érzelmeken kívül - az abszurditáshoz igazított értelemkeresés. Ez az élet egy nevelésgesen banális és irreális középpont körül dong, mint éjjeli lepke a csupasz égő körül. Valaki - na de ki ez a valaki? - elveszt egy kabátot. Egy titokzatos outsider figura kabátját keresi boldog boldogtalan a Mama irányításával. Ő - vagy ők ketten - fogja össze az egyre inkább szétfutó, egymásba gabalyodó szálakat s megpróbál értelmet adni ezzel az értelmetlen kabátaházházzal a lassan minden értelmet nélkülöző, célnélküli világban.

Vesztli Zsófia

A legjobb műhely titkai

A Vörösmarty Mihály Gimnázium a legjobb diákszínjátszó műhelynek járó díjat vehette át Veszprémben

A Gubancoldó

A drámatanáriban ülünk be, azt mondja, ott még negyed óráig nyugi van. Szemben egymással, magnó közepén, tegezem. Mert vele csak úgy lehet, nem jön másként a szó. Pedig tanár a Vörösmartyban. Keresztúri József.

- Kissé kopott már a székek. Régóta ülsz itt?

Keresztúri József: Lassan másfél évtezed. Ugyan nem ebben a szobában, csak sokára nyitottunk itt egy kis lyukat négy kis helységgel, ami a Vörösmarty dráma tagozatának irodája, diákszobája, kellék- és jelmezlátra, és hát ide fogadtuk be – amikor én voltam az ODE elnöke – a székhelyet.

- Fel voltál készülve pályád elején erre a fajta tanításra?

K. J.: Mikor ide kerültem, csak egy év múlva kaptam lehetőséget, hogy drámais osztályban dolgozzak. Ilyenkor derül ki, hogy az egyetemen mit nem tanítanak. Szerencsére itt az a közeg volt, amiben valóban lehetett egy olyan iskolát csinálni, ami a személyiségemhez, a felfogásomhoz közel állt. Más az emberek közti viszony.

- Kevesebb a Gubanc*?

K. J.: Nem, több. De olyanok, amiket van értelme kibogozni, mert a normális emberi működésből keletkeznek, és nem műgubancok.

- Ez alatt a másfél évtezed alatt jó pár gubancot bonthattál ki. Hogy nekem mennyit, azt tudom. Neked ez a legfontosabb a tanításban?

K. J.: Ez a végső cél, de nem ez az elsődleges. Itt van ez a drámatagozatos struktúra, amit az elődeink viszonylag jól kitaláltak, amiben közelítendő tartalmak vannak. Én eredetileg történelem-magyar szakos tanár vagyok, később elvégeztem a színházművelést a főiskolán. Megpróbáltam az emberi kultúrát egységes szeletként felfogni, és kitaláltam egy kísérleti tantárgyat, a komplex humán műveltséget (KHM), amiben például összeszerkesztve tanultuk a görög drámákat a görög történelemmel, irodalommal, és ebbe adott esetben bekerülhetett az ókori matematika története is. Ennek a struktúrának része volt az emberi kommunikáció, az emberi kreativitás képzése is. Erre a színházművészetet használtuk eszközként, illetve a színházi formákat.

- A színház tehát csak eszköz, hogy közösen eljussatok a végső célhoz.

K. J.: Mindenképpen. Persze rövidtávon cél is a műalkotás létrehozására, de hosszútávon eszköz a személyiség kiteljesítésének segítésére. Erre a drámapedagógia, a színházcsinálás tökéletesen alkalmas úgy, hogy közben még élvezed is a bulit. Úgy formálódasz, hogy játszol. Ha belegondolsz, már a középkorban lehetett Janus Pannoniusnak olyan élménye, hogy sétálgattak a lugasok között, és az élet nagy dolgairól beszélgettek, és nem vették észre, hogy a földkerekség legműveltebb embereivé váltak.

- Ebben a folyamatban „melléktermékként” mégis létrejön a színház. Ehhez mi a viszonyod?

K. J.: Ha az ember tehetséges – és itt most gondolok a gyerekekre is és a tanító tanárokrá is -, akkor megkaphatja a létrehozás élményét, a gyönyörködést, a sikerélményt. En kevesebb tartom magam színházi tehetségnek, de így is hangsúlyos helyet kaphat a műalkotás. A probléma akkor van, ha olyan mesterek kerülnek a műhelybe, akik nem tudnak mit átadni. Sokszor a tanítványaink tehetségesebbek nálunk, és ilyenkor nagyon fontos a mi animátori tevékenységünk, vagyis az, hogy hogyan segítjük ezt a tehetséget formába önteni, mederben tartani, működőképessé tenni.

- Szóval Te elsősorban tanár vagy.

K. J.: Igen, bár sok kritikát kapok, hogy nem működök hagyományos tanár módjára.

- Animátor?

K. J.: Ez olyan jó szó, bár kicsit fura. Inkább segítő. Mint a ministráns... Segíték egy folyamatot kiteljesíteni, előrébb vinni a dolgokat, hozzáadva a magam tudását, tehetségét és hitét, hogy a tanítványaim tudása, tehetsége és hite kiteljesedhessen. És hozzáteszem, ez egy oda-vissza működő folyamat, tehát ettől én is gazdagabb leszek.

- Akkor most igen jómódú lehetsz. Arra gondolsz, hogy az idei fesztiválra az osztályod öt előadást készített, amiből három el is jutott Veszprémbe (Lásd: A veszprémi műsorfüzetben). A csoportod ezért Budapesten műhely díjat kapott, de ami ennél is fontosabb, Veszprémben a Vörösmarty drámatagozatának sokéves műhelymunkáját is ezzel jutalmazták. Ez a Te díjad is.

K. J.: Nem hiszem. Ebben az egészben az a különleges, hogy ma Magyarországon létezik ez a fórum, össze lehet jönni gyerekeknek, és színházat lehet csinálni, és erre odafigyelnek nagyon sokan felnőttek is. Nekem ez most valóban egy különleges eredmény volt, mert ugyan négy évig az ODE elnöke voltam, meg ismert voltam a szakmában, de soha nem sikerült itthon országos döntőbe bejutnom. Mindig valamelyik kolléga jutott be, akit én meghívtam az osztályba rendezni, mint például Vidovszky Gyuri. Most, hogy gyakorlatilag a fesztivállehetőségek kicsit kiszélesedtek, vagyis hogy van két országos találkozási lehetőség is, így lehet, hogy matematikai alapon nagyobb esélyem volt, hogy bejussak. De hát végül is bekerült egy érdekes Shakespeare-játék, a *John Rice színei*, amiben tizenegy Shakespeare-mű izgalmas keresztmetszete, parafraízisa jelenik meg.

- Először voltál a döntőben, de emellett még megszületett a Vörösmarty első mozgásszínházi előadása Mezey Gábor rendezésében, létrejött egy nagyon izgalmas *Emberkísélet*, amit Golden Daniel rendezett és ott van még a közönségdíjas *Szabadíts meg a gonosztól* című előadás is. Az iskola ilyenfajta sokszínűségét díjazta a zsűri, de mindez valahol a múltban gyökerezdik. Ha belegondolsz, hogy csak én hányszor hallottam a szádból, hogy tele van a hócipód? (*az interjúalany kérésére módosítva), és itt hagyd ezt az egészet. Most mégis itt vagy, csinálod a dolgod, éltetsz valami fontosat. Akkor ez mégis a Te díjad is kicsit.

K. J.: Ebben a folyamatban természetes reakció, hogy az ember hol főt van, hol lent. Itt valódi emberi viszonyok vannak, ezért aztán néha sérül az ember, néha fáradt az ember. Mert az animátor azt is jelenti, hogy működtetünk egy speciális, drámatagozatos iskolát, működtetünk egy színházat, egy művelődési intézményt, egy utazási irodát, egy fesztivál-szervező központot és még nem is tudom, hogy miket, alapítványt, egyesületet, BT-t. Az ember mindig törekszik valami teljességre, és hát kizsigereli önmagát, a környezetét. Az ilyen helyzetben pedig persze, hogy vannak sístergések, szikrázások. Alapozás, minimumteszt, érettségi. Aztán, mikor az ember kipihen magát, megnyugszik, ismét a munkára figyelhet.

- Hogyan éled meg ezeket a váltásokat?

K. J.: Nem könnyű, de ha nem kezelem, akkor meg elszabadul a pokol. Azt a módszert alkalmazom,

hogy akinek nincsen esze, legyen notesze, vagyis határidő naplót használók. Ennek speciális változata – amit tanárként mindenki gyűlöl csinálni – a tanmenet, amit dátumra pontosan lebontva nagyon profin megcsinálók. Tervezek, és próbálom egyeztetni a különböző érdekeket. De mint említettem, nem a színház az elsődleges cél. Lehet, hogy ebből fakad az, hogy a színpadi munkáim, a rendezéseim felületesebbek, pontatlanabbak annál, mint amilyenek lehetnének, ellenben az osztályaim tanulmányi értelemben is működnek.

- Van lelki noteszed is?

K. J.: Van, de ez sajnos nem működik tökéletesen. Mivel hogy annyiféle dolognak kell megfelelni, ezért mindenben felületesnek érzem magam. Na most ennek érdekében, hogy ez ne legyen így, végiggondoltam az életem, és egyszakossá válok, ami persze leszűkülés, mert most már nem tanítok nyelvtant, nem tanítok irodalmat, nem tanítok történelmet, tehát csak drámai és színházi

ismereteket és kreatív színházi gyakorlatot tartok. Próbálok jobban koncentrálni a feladatokra. Ha úgy értelmezem a lelki notesz-kérdésedet, hogy bevésődnek-e valahova mélyen olyan dolgok, amik fontosak, akkor a válaszom igen, nagyon is. Életem szülő emberi kapcsolatok, teljesen egyenrangú, felnőtt baráti kapcsolatok alakulhatnak ki intellektuális szinten. Nagyon-nagyon jó érzés látni, hogy milyen teljes és kreatív életet tudnak élni azok a tanítványaim is, akiket akár elsőre nem vettek fel az egyetemre vagy a főiskolára, hiszen négy évig mi kötöttük le őket úgy, hogy még véletlenül se tudjanak fölkészülni, de utána tudnak belőle építkezni hosszú távon.

(*A Gubancok egy emberi szituációkat játékosan feldolgozó televíziós műsor volt, amit Keresztúri József és akkori osztálya készített.)

Barabás Dániel

Három nap más

A fene sem érti, miért, de már megint itt vagyok. XII. Országos Diákszíniátszó Találkozó, Veszprém. A fene sem érti. A vonatról lépve újra leszurom a zászlót. Kis lépés az embernek, nagy a diákszíniátszónak. Ebből viszont még nem következik, hogy a diákszíniátszó nem ember. Legfeljebb holdkóros. A művelődési házhoz induló buszra aligha férnének fel, megtelt a holdjáró. Így hát cigölünk. Ott aztán kajajegy, műsorfüzet. Fél óra dögles a fotelban. Sokan vagyunk, de még kevesen. Estére – gondolom. Már megint itt vagyunk.

Az ünnepi köszöntőn szinte hagyományszerűen nyúlok el egy zsólykában, köszöngetünk. Megy a szakmai bratyi. Nevek helyett szerezpek, nagy, színpadi bemondások ugranak be, esetleg egy „mit iszunk?”. Végül is ez a lényeg. Hogy kötni tudjuk. Aztán szép lassan asszimilálódok, mert azt kell. Egyszerrenni, igazi színházat lélegezni be, ki. Combra gyűrni a kolezig. Mert most három nap más van. Se előtte, se utána. Talán ettől jó az egész, hogy itt megállhatom, mi lett abból, amiről tavaly még csak, mit hoztak idén, akik múltkor annyira, de annyira. Meg aztán lehet kicsit parázni, hogy beférék-e az előadásra, és úgy istenigazából, hogy nincs meg a kellék. Végül persze lesz hely a rádiótorcsóvón

(még szerencse, hogy nem fűtenek, így is van vagy negyven fok bűdös), kellék meg kerül (amibe kerül) a boltból.

Most itt tizenhat előadás, tizenhat tudatos kísérlet vár, mind művészeti iskolás. Illetve nem, mert Ajkáról – a sárbogárdi nem művészeti iskolák fesztiváljának (meg)érintésével – ideszókkent a Szarvasfi. Még hogy nem művészeti iskola. De jó ez a felosztás így, mert megszavazta az ODE. Megszavazta, mert jó ez így. A lényeg, hogy már megint itt vagyunk, kilépünk a kabinból és beülhetünk a kísérleti székbe. Mert ez kísérlet. Kísérletezés a darabok gondolatíságával, a szigorú szöveggel, a facsarható nézővel. Kísérlet arra, hogy új játékszabályt tanítsunk a játszóknak, hogy színházira feszítsük szét a praktikus teret. Mind felirható, levelezhető, érvényesen működő próbálkozás. A holdkórosok kirúgják a színház oldalát.

Este aztán a művházét is, hőmpolyög a márt és méget felejtető rockandroll. Színházban az igazság, de borbán a vigasz. Idén kevesebb a "Mit iszunk?". Mintha most először másért lennék itt már megint. Tudatosan ülök és ültetek a kísérleti székbe. Tölem is csak ennyit kérdeznek: Mit ülsz ott? Hova ülhettek?

Reggel tizkor aztán megmondják, mitől volt kényelmetlen a szék, miért nem színeződött el a

lakmusz. Zsüri van, nagy nevek. Most éppen Gothár Péter, Molnár Piroska, Lengyel Pál és Sándor L. István. Ülünk, beszélgetünk, beszélnek. Zsibbad az ülögumó, márpedig színházban, ha ez tudatosul, már rég rossz. Persze, itt is, de az ember, a holdkőros diákszínházszó itt csak hallgathatja, miért nem jött létre a királyvíz. De nem tudjuk meg, nem tudhatjuk meg. A zsüri tagjai nem oldódnak fel, nem vegyülnek el egymás tudásában, nem hoznak létre

Kritika – kollégától...

A vihar kapujában –

Kompánia társulat (Budakeszi)

Író: Akutagava

Rendező: Vidovszky György

Zene: (Sáry László gyakorlatai alapján)

Lukács László

Szereplők: Debreczeni Márton, Mózes Zoltán, Nagy Ilona

Zenészek: Mayer Zita, Kulánda Nikolett,

Timkó Zsuzsa

Időpont: 2001. Június 6.

Helyszín: Bárka Színház

A nem azonos című Akutagava-elbeszélés (eredeti címe: „A bozótgyémánt”) a

kovalens kötet. Gothár zselé, Molnár szintelen gáz, Sándor L. szilánkos hozzászólásai mellett csak Lengyel Pál önt kevéske tiszta vizet a pohárba. Szóval...Mit iszunk? Csak azért sem! Hova ülhetek? Sartre, Schwajda, Sziljanovic, Fellini, Handke, Akutagava, Lorca? Van hely bőven. Mert ez jófajta kísérlet. Mert most három nap más van, és lesz jövőre is.

Barabás Dániel

maga nemében valódi dramaturgiai mutatvány, s szinte lehetetlenül mamatív jellege ellenére (monológok követik egymást), joggal foglalkoztatja a színpadra állítókat.

Az elbeszélés sava-borsát az – egy gyilkosság kapcsán – egymásnak ellentmondó tanúvallomások „interferenciája” adja, míg keleties izt a halott megidézése és megszólaltatása biztosít a történetnek.

Kikerülhetetlen előzmény Kuroszava 1951-es filmje, mely méltóképpen interpretálja a novellát.

A Vidovszky György rendezte előadás az „elsőleges és másodlagos forrást” egyaránt felhasználja, úgy tűnik tudatosan nem akar elhatárolódni a filmtől. Jól jelzi ezt a címválasztás azonossága, annak ellenére, hogy a filmben még keretként felhasznált címadó novellát (vagyis „A vihar kapujában”) ez a produkció teljesen mellőzi.

A tér rendkívül egyszerű: a néhány fellógatott farúd, mely némileg kapura emlékeztet, nagyon lecsupaszított formában jelzi csak a bíróság és az erdő kettős helyszínét, meglehetősen sokat bízva a néző képzeletére. Ezen kívül a látómező felső-középső részét gyönyörű fehér ruhába öltöztetett női kamara-együttes uralja, félig egzotikus, félig, láthatóan kreált, hangszerekkel (bádogkanna). E kiemelt helyzet megelőlegezi, hogy a rendezés a szokottál jóval többet bíz a megszólaló hangokra, a zenészek jelenlétére.

A már jelzett dramaturgiai veszély ellenére úgy ítélem, sikerült megtalálni a narratív, illetve a megjelenítő szavakhoz helyes egyensúlyt: az elbeszélések nem oly hosszúak, hogy vontatottnak tűnének, jó ritmusban és megfelelő pontokon váltanak át megjelenítésbe. Az átúsztatást vallomás és vallomás, vallomás és megjelenítés között rövid, az elbeszélés hangnemének megfelelő, tárgyilagosan egyszerű zenei részek

biztosítják – itt még hagyományos átvezető, „aláfestő” funkcióban.

A veredések kiválóan koreografáltak, a színészek remek akrobatikus képességekről tesznek tanúbizonyságot, s még arra is marad energia, hogy mindeközben hitelesen ábrázolják-elkülönítsék az egymástól eltérő vallomásokból adódó pszichés helyzetek közötti differenciát.

A hat szerepet három színész játssza el. Jellemző, hogy a kettőzések különös nyomatékot kapnak a sorrendiség által: az öregasszony és a feleség monológját, illetve a Járőr és Tadzsómaru szóloját egyazon színész alakítja (Nagy Ilona, ill. Mózes Zoltán). Az elsőnél a kapcsolat világos: anyát és lányát halljuk. Az utóbbinál kiváló ötlet a kötél, melynek egyik végén a Járőr, mint fogvatartó, a másikon Tadzsómaru, mint fogoly, de mindkétyszer ugyanaz a színész lép színre.

A favágó és a szamuráj is egy alak (Debreczeni Áron). Itt a kettőzést „hic et nunc” a játékos hozza létre, azáltal, hogy krétával körberajzolja magát. Vagyis: egy, a rendőrségi helyszínelésre utaló modern ikon révén, a halott az előadás állandó jelenlévőjévé válik. Ám ezt a kettőzést dramaturgiai indoklásban kissé visszásnak érzem: V. Gy. azáltal, hogy a szamuráj szívéből a tört a favágóval „huzatja ki” (ami persze a szöveg alapján fennálló lehetőség), túlságosan egyértelművé teszi Akutagava szövegének talán legszebb lebegtetését: „Valami láthatatlan kéz könnyedén kihúzta a tört szívémből.” (Gergely Ágnes)

Debreczeni Mártonra egyébként is nagy súly nehezedik: a kettőzés nyitászíni rituáléján túl két szerepe egyformán jelentékeny, ugyanakkor meglehetősen eltérő karaktert mutat (ellentétben a másik két esettel, ahol tisztább a helyzet: epizódszereplőt főhős követ). A szövegmondás nehézségei mellett szerepeinek karakterbeli elkülönítése is gondot jelent számára. Ugyanakkor jól érti, ha csak úgy – megköltözött szamurájként – „Jenni kell” a színpadon.

Mózes Zoltánnak kézre áll Tadzsómaru alakja (akit biztosan különít el a Járőrtől), bár érződik a hasonló figurák alakítása során szerzett rutin, a már ismert panelekből való építkezés.

Az előadás legmeggyőzőbb alakítása Nagy Ilona nevéhez fűződik. Az öregasszony már-már csúfondárosba hajló hangütése titillálát. A feleség szerepében az asszony minden helyzetben megőrzött méltóságát emeli ki: törékeny természetével mindez nagyszerűen ellenpontozódik. Nem aknázza ki viszont a figurában rejlő démoniságot, nem jut el a szerep végkifejletéig: emiatt a felszólítására

megküzdő férfiak jelenetében nem teremődik megfelelő feszültség.

Van azonban a játéknak egy hetedik „szereplője”. Ezzel az előadás egyik legfőbb erényére, a megszólaló hangok dramaturgiai szerveztségére utalok. Sőt, az iménti idézőjel jogtalan, ha arra gondolunk, hogy a novellában implicit benne rejlik, de el nem hangzó bírói kérdéseket a zenei együttes effektjei hangosítják ki számunkra. Egyszóval: a zene nemcsak aláfest, tagol, nem pusztán a játék hangzó környezetét adja, hanem a beszéd-szituációban való részvétele által valódi drámai funkciót kap: személtévé válik. (Különösen, ha tudjuk, hogy itt a zenének egy jóval konkrétabb, John Cage, amerikai zeneszerző nevéhez fűződő, értelmezésével állunk szemben, melynek lényege a teljes hangzó világ, ha úgy tetszik, a „zaj” bevonása a művészetbe. Jóval természetesebben kapcsolódik ez a színház formanyelvéhez is.)

A zene ilymódon kiemelt szerepe nagyon érdekes módon hat vissza magukra a zenészekre: fokozottabb jelenlévővé avatja őket (látni fogjuk, nem akármilyen módon). Erre aztán a rendező többszörösen ráerősít: a már említett térbeli jelzésen túl a halott szamuráj vallomását egyikük – bádogkannán átszűrt – hangján halljuk, valamint onnan, fentről, tompa koppanással érzékeljük a krétát, amellyel a színész megkettőzi magát. Ugyanakkor e jelenlét – a lent játszókon konkrét jelenlétével összevetve – nagyon is körülhatárolt marad: ők azért még mindig kívül és felette állnak a történéseknek, egy valamifele magasabb (bírói? isteni?) státuszt képviselve.

E koncepció, amellet hogy utal a japán színházi hagyományra (no, kabuki, bunraku), ügyesen kerül el a csapdát: nem törekszik muzeális hűségre, nem „zenéli szét”, nem teszi követhetetlenül lassúvá az előadást – a hangok kezelése végig a stílizált, ámde racionálisan szervezett játék szolgálatában áll.

Egy esély mellett azért elmennek az alkotók. Az előadás ugyanis fölveti egy új szellemű, zene és színház közötti műfaj lehetőségét. A színészek közül azonban csak Nagy Ilona „vocéja” szervesül a játék zenei megoldásaival: az ő hangján válik valóságos recitativóvá a vallomás.

Végül néhány gondolat a tárgyi motívumokról: figyelemre méltó, hogy a fa anyagszerűsége többszörösen jelen van az előadásban. A vivo-jelenetek fahusángjai, pontosan olyanok, mint az erdő fái. A félrecsúszó kardcsapások révén az azonos tónusú koppanások tovább erősítik ezt az érzetet (főként, ha

hozzáhalljuk a zenekarból fölcsendülő marimbák hangját). És hogy a rím, a jelentés-tulajdonítás teljes legyen, a darabban központi szerepet kapó tőr a farúd rövidített változataként jelenik meg. A Kompania előadását láthatóan példás dramaturgiai munka előzte meg. A következetes rendezői –zeneszerzői látásmód nyomán a

Sárbogárdi emlékmorzsák

Keresztúri József írása

Tüzesen süt le a nyári nap sugára... kezdeném, ha nem egy szép tavaszi napon értünk volna le Sárbogárdra.

Ezeréves hagyomány éledt újjá, s szökött szárba már az első alkalommal április 11-12-én. „Ezeréves” – így idézőjelben –, mert többszori színházat csináló, színházhoz értő, színházat szerető ember indult innen Leszkovszki Albin tanár úr szárnyai alól... S a legendás János vitéz szereplői távlatból megint gondoltak egy nagyot: csináljunk fesztivált... Nézzük meg, hol tartanak az utódok...! Partnerként – hogy azonnal országos méretű legyen a nekibuzdulás – az ODE-t találták meg, az ODE pedig őket, s mi kell még ezen kívül egy fesztiválhoz? Legfeljebb pénz, pénz. (Egyszer megérne egy kis fáradságot is értekeznünk egy rövidet, hogy miből és hogyan jön össze egy ilyen kis „dzsembori”, mitől kerül milliókba, honnan van ez a pénz, ki izzadta össze, mert magától nem jön ám...)

Hagyomány vagy finális háttér ide vagy oda, csoportok és előadások is kellene egy fesztiválhoz. (Írásom leglényegesebb mondata jön) Voltak.

Körszínpad. Lecsapunk a kislapáttal Gödöllői Művelődési Központ, rendezte: Szikra Ágnes. Azonnal a legjobb fesztiválok szintjén kezdett. Pontosan kidolgozott a térben játszókat szakszerűen mozgató előadás megfigyelésekkel teli módon láttuk tőlük. Az előadás izgalmát fokozta ez a különleges formanyelv, amit az előadások során kísérleteztek ki, amelyben minden relatív s az egérség mint világhelyzet is ránk nehezedik, nyom, szabadulásra ingerel.

A ReAktor (RMG – Győr Folytassa Othello, rendezte: Varjú Nándor) önfeladott komédiázása kellemes kikapcsolódás volt, a világ abszurditását felmutató gödöllőiek után. Szemtelen Shakespeare-adaptációjuk földre rántja a drámaköltők fejedelmét, hancúroznak vele együtt ott

színeszek eszköztárukhöz mérten, megfelelően „hangszerezésben” tarták elének Akutaga remekét. Én meg csak reménykedni tudok a nagyszerű és ugyanakkor koherens formai találmányok továbbfejlesztésében.

Papp Gábor

lent, hogy rájöjjünk közben ő is a mi utcánkban szívtá magába, amit beszívott... A fiúk fergetegesek, a lányok néha mórlikálnak, de ez engem nem túlzottan zavart az élvezetben.

A Truffaldino szintársulat (Földes Ferenc Gimnázium 11. osztály Miskolc, rendezte: Puskás István) színpadi örülete már nem volt ilyen önfeladott, kicsit félősebben mozogtak fiúk, lányok ijedelmüket szerzett hangokkal és mozdulatokkal leplezve. Akkor voltak igazán jók, amikor erről elfeledkeztek és mertek miskolci diákok lenni és nem pedig nagyon akarni olasznak lenni.

A Miskolci Pécsi Sándor Guruló Színház – TÚR – MIX című produkciója nem döntötte el pontosan mit is akar... A téma felvetés indokolt, a forma esetleges és botlatozó, olykor idegesítően didaktikus... Közben honnan – honnan nem előkerül a mikrofon, a play-back, a musical, minden kellékével, ami csak keresztbe tehet az eredeti vállalkásnak. Költőien szép szerepjátékát tárta elének **a Péntek3tejátrum (Vasvári Pál Gimnázium – „és bízva bízzál...”)**, rendezte: Tóth László) Madách iskolai kötelezőjének. Finom, pasztell élvezet volt hallgatni a szépen beszélő színészeket. A filozófiára is jutott az élvezetből a színház azonban inkább a köztes, ez esetben kimaradt részekben csilánhatott volna elő színesebben.

A Fűzfánfűtűtő Rézangyalok (Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Budapest – Szentiványi álom 2001, rendezte: Péterffy Mátys) a kicsit nagyobb áhítattal nyúltak a mesterhez, mint a györiek s ettől nem lett könnyebb a dolguk a szíges megoldás kreativitása erős, mint máshol. Zuboly klappolt, s mellette a többi játszó is értelmet tudott adni együttlétüknek. Hajrá szerelem, égen és földön!

Sötét fény (Budenz József Ált. isk. és Gimn. Bp., Az ember dilettantizmusa az élethez. Rendezte: Króó Balázs és Balogh Botond) játszották Kehl Balázssal ök. S ám elmozdítja a

darabot, ami nem darab, bár előadás olykor tud lenni. Tömény filozófia, életbölcselet, ellentmondáshegyek bukdácsoló életünkben. Szívesen beszélgettem volna tovább a cettis üzenetekről.

Az Alig színpad (Műv. Háza, Veszprém, Popper Péter :Útvesztő Rendezte: Németh József) egyszerre volt izgalmas krimi, szociosztori, szimpatikusan ügyetlenkedő diákszínház. A lányok szépek, a nyomozót játszó fiú jó.

Az 516-os műhely (516 sz. Szki. Dombóvár Weber Kristóf-Fel. L. :Szép levegő rendezte Weber J.) a tölük és rendezőtanáruktól megszokott különleges légkörű, sejtelmes hangulatú, nyomot hagyni tudó előadással jelentkezett Sárbogárdon is. A szövegek és a hangzások színpadi jelenléte, látványá minősülnek. W. J. szuverén rendezői világában. A zsákból kiömlő dió hangja most is a fülemben cseng, egy közülük azóta is a dzsekim zsebében lapul.

A Közgé Színjátéskör (Boros G. közg. És Szki., Szentes, Jan Tardieu : Ki az? R. Pádár Zsolt) abszurd játéka vésszen komoly arcát mutatta hiábavalóságunknak. Az asztal, a leves, a kanál testünk, arcunk része, ha van egyáltalán testünk, arcunk. AQ színpadi jelenlét koncentrátsága volt a legnagyobb ereje az előadásnak.

A sárbogárdi fesztivál földjét a ajkai **Forrás színpad Szarvasfi c. táncos játéka r., Komáromi Sándor** kapta a zsűritől. A **Fehérlófia** feldolgozás erős zenei, képi és mozgásvilága, tiszta arcú játszó

annak ellenére autentikusan hatottak számomra, hogy már láttam egy másik, akkor eredetibb változatát is Budapesten. Indulj bármerre, találkozz bárkivel, érkezz meg akárhová... mondják, s a diákszínjátéskör dolga már csak az általános névmások behelyettesítése.

A győri **Arrabona Diákszínpad (Szeretsz? R. Tóth Szilvia)** a fesztivált különleges táncszínházzal ajándékozta meg. A műfaj a professzionális színházhoz hasonló képzést igényel, elsajátításában félúton járnak még, de amiről beszélni akarnak a testek, már megszólal. Jó lenne látni őket a későbbiekben is.

A Katonások (K.J.G. Kecskemét, Széptevők r. : Sárosiné Orbán Edit) középkori bohózatai harsány jókedvet hoztak a nagyművázi színpadra. Utoljára a **Csongor és Tündében** láttam őket. Úgy tűnik, mindenhez értenek. Jók a lányok, jók a fiúk, jól teszik a szépet, jól érzem magam.

A Gyomaendrődi Komédiás köről láttam már jobbat, most **Schwajda Gy. A rátóti legényanyját** tarták a szemünk elé, harsányan, sematikusán, olykor az én tághatárú izlésesen is túl, de legalább feszesen – gyorsan-kurtán. Valódi értékeket nosztalgizáltak elő a kalapból az **Inárcsi Színjátéskör (Herczeg a New Yorkban r. Kovácsné Lapu Mária)**. Játékos, ironikus felütésű irodalmi paródiák önálló színpadi életre kelnek, a gyerekek gyorsan öregednek egy kicsit-amúgy Karinthysan flegmán- hogy kellően komolyan tudják venni cigarettás, napilapos, boldog-boldogtalanos békeidős mindennapjaikat.

A Labirintus (Leőwey Klára Gimn. Pécs, Fényes Szelek r.:Zalay Szabolcs) kényes területre lépett, amikor közelmúltunkhoz szólt sok-sok tiszta hitű játszóval a színpadon. Az életünket elrendezni akarás, a becsapottság diszkrét szégyénérzete tömegként is egyéni arcú társulatjátékot eredményez, amelyben szinte törvényszerű, hogy nem mindenki egyformán van jelen. A dalok, a ritmus néha pontatlan, a felvetés mégis hiteles.

Utoljára hagytam a vendéglátók Karinthi előadását. A **Petőfi Színpad Tanár Úr, kéremje** a pontos színpadi jelenlét, a karakteres figurák és a térben-időben jól működő humor mellett akarattalul is hozzászólás volt a diákszínjátéskörökben folyó elvi vitához. Cél, módszerek, eszközök, hangsúlyok...

Erről bővebben máskor. Most csak annyit, hogy így képezem el a diákszínházat, jól választott és megértett mű, a színpadi megjelenésre előkészített hiteles játszó, szeretettel-hozzáértéssel segítő-irányító csoportvezető.

Kösz, Albin! A régiakat és a mostaniakat, s a jövőbeneket is. És gratulálok az Arany Babér díjhoz! Nekem is kinn van a falon, és ha nem is futunk össze nap mint nap, egy kocsmába járunk....

Díjak

Országos Diákszínjátszó Találkozó

2001. április 28-30. Veszprém

országos döntő (művészeti iskolások)

Fődíj: **Kompánia, Budakeszi** (*A vihar kapujában ; A szerelem kertje*)

I. Díj: **Ördögi Kör, Kistarcsa** (*Rendszerben ; A szent család*)

A legjobb mozgásszínházi előadás különdíja:

Haiku, Budapest (*Úton*)

II. díj: **Ady-ák, Debrecen** (*Családtörténetek, Belgrád*)

III. díj: **VMG 12. d, Budapest** (*Szabadíts meg a gonosztól*)

Külföldi a drámapedagógiai oktatás befogadásáért és gondozásáért:

Vörösmarty Mihály Gimnázium (Budapest)

Külföldi a legjobb jelmezért:

Úton (Haiku)

A legjobb rendezés díja:

Vidovszky György (*A vihar kapujában, Szabadíts meg a gonosztól*)

A legjobb férfi alakítás díja:

Mózes Zoltán (*Tazsomaru - A vihar kapujában; Don Perlimpin - A szerelem kertje*)

A legjobb női alakítás díja:

Urbán Zsanett (anya - *A szent család, Rendszerben*)

A legjobb férfi epizódszereplő:

Kinizsi Ottó (tánctanár - *Szabadíts meg a gonosztól*)

A legjobb női epizódszereplő:

Ferik Zsuzsa (*Rendszerben*)

Közönségdíj:

VMG 12. d, Budapest (*Szabadíts meg a gonosztól*)

Az Ördögi Kör (Kistarcsa) által felajánlott különdíjat, egy rollert

Gonzalesz Rita kapta *A nők városa* című előadásban nyújtott alakításáért.

Sárbogárd, április 10-12.

országos döntő (nem művészeti iskolák)

I. díj: **Forrás Színpad, Ajka** (*Szarvasfi*)

II. díj: **ReActor, Győr** (*Folytassa Othello!*)

Körszínpad, Gődöllő (*Leccapunk a kislappáttal*)

III. díj: **Inárcsi Színjátszók** (*Herczeg a New Yorkban*)

Katonások, Kecskemét (*Széptevők*)

Rendezői díjak:

A vizuális színházi hatások megteremtéséért: **Wéber József**, a dombóvári 516-os Műhely rendezője (Wéber Kristóf-FeLugossy László: *Szép levegő*)

A diákhumor megszólaltatásáért: **Leszkovszki Albin**, a sárbogárdi Petőfi Színpad rendezője (Karinthy F.: *Tanár úr kérem!*)

Legjobb női alakítás:

Bálint Zsuzsanna, (*Szarvasfi*, anya)

Legjobb férfi alakítás:

Simon Krisztián, (Shakespeare: *Szentivánéji álom*)

Színészi alakítás különdíjak:

Rideg Richárd, (Popper Péter: *Útvesztő; nyomozó*)

Vajai Imre, (*Szarvasfi*, címszereplő)

Virág Ágnes és Sárosi Gábor (*Széptevők*)

Közönségdíj:

Forrás Színpad, Ajka a (*Szarvasfi*)

II. helyezett: **ReActor**, Győr (*Folytassa Othello!*)

EDERED —VI LIJANDI— 2001

Örök kapocs

(Eternal Chain)

10. Európai Gyermekszínházi és Dráma Találkozó, Viljandi (Észtország) 2001. 07. 08 – 22.

10th European Children's Drama Encounter in Estonia

Az Európai Dráma Találkozó – „EDERED” 1979-ben alakult Svédországban. „Children and Youth Drama Encounter”: gyermekek és fiatalok drámás-színházis találkozója európai országok részvételével 1982 óta létezik, 1992-ben Békéscsabán Magyarország adott otthont az eseménynek, az akkori résztvevők, vendégek szerint remek szervezésben.

A találkozók célja, hogy a színházi kifejezőeszközök segítségével a csaknem húsz országból érkező gyerekek és fiatalok közös alkotásban vegyenek részt, megismerjék egymás kultúráját, két héten keresztül együtt éljék meg Európát, stressz és konfliktusok nélkül.

Idén júliusban Észtország vállalta a szervezést.

A „groupleader”, Brazda Marianna volt: nála lelkiismeretesebb és felkészültebb csoportvezetőt nemigen láttam Viljandiban. Hálás vagyok Fabulya Lászlónénak, a Körös Vidéki Drámapedagógiai Társaság elnökének is, akinek állhatatos előkészítő és szervező munkája nélkül nem utazhatott volna a magyar csoport. Brazda Marianna pedig az EDERED frissen megválasztott tagjaként képviselheti Magyarországot az eljövendő találkozókra.

A magyar csoport 12-15 éves tagjai, öt leány és öt legény (Eszter, Flóra, Kriszta, Nóri, Zsuzsi, Áron, Dani, Fülöp, Norbi, Zoli) az ország legkülönbözőbb pontjairól érkeztek. Észtország előtt egyetlen egyszer találkoztak, s úgy váltak el Ferihegyen, mint egy olyan csoport tagjai, akiket életre szólóan összefűz az átélt élmény, amit elmesélni is csak úgy lehet: „...ott kellett volna lenned!”

Munkanapló, szakmai beszámoló HELYETT benyomások, tanulások, élményforgácsok „egy workshopleader-től”.

Hihetetlen, de átéltünk két tornádót, fűrödtünk a Balti-tengerben, úgy köszöntünk, hogy tere, csárdást tanítottunk és jártuk más népek táncait is, átbújtunk a nyelvi korlátokon, zenével, színházzal, rengeteg baráttra leltünk és ettük az észti térszassalátát.

Nemzetközi csoportot vezettem Dalia-vel, a vilniuszi színésznővel (a csoport: 11 lány és kilenc fiú, nagyon jól bírták a workshopokat, kreatívak és kedvesek voltak, észti, francia, orosz, angol, horvát, faroe-szigeteki, cseh, német, finn, lett gyerekekkel dolgoztunk).

A záró előadás Viljandi város óriási szabadtéri színpadán volt, kilenc nagyon különböző stílusú alkotás a fesztivál „HIDAK” címétől, szimbólumától illetve. Az est végét elmosta az eső (zárszóként az EDERED magyarországi képviselője, Vidovszky György szerencsére még ki tudta mondani: „See you in Hungary!”, merthogy mi rendezzük 2002-ben a következőt...) Azt mondják, a mi előadásunk elég erősen sikeredett (bár a drámafolyamat sokak számára, számomra is fontosabb, mint a záró produkció). Eternal Chain...

A címötlet Simontól, a nagyon tehetséges angol sráctól ered, - „Örök kapocs”.

Adott három csoport: férfiak, nők (lehetnek szülők) és a gyerekek. A gyerekek csoportját a férfiak és nők (lehetnek szülők) nem veszik észre. Nem tudnak figyelni rájuk, mert nézniük kell a saját kedvenc csatornáikat a láthatatlan nagy tévén... A színpadon csak székek, kellék és díszlet egyszerre. Improvizációkból dolgoztunk a két hét alatt végig, mindent a gyerekek hoztak ebbe az előadásba, csak össze kellett szervezni, hogy sztorivá kereküljön. Kilenc perc arról, hogy van némi esély: a

DIÁKSZÍNHÁZ

gyerekek békét hozhatnak férfiak és nők önző és harcos világába, csak annyi békét, amíg egy altatódal elhangzik, ez nem kevés, ez valami, béke és kapocs EMBEREK között, ha nem is örökké, de az bizonyos, higgyünk már benne, hogy a gyerek az örök kapocs.

Én megtanultam, hogy nagyon különböző emberek is képesek együtt dolgozni. Ha nem is ment könnyen: Dalia és köztem tényleg a gyereksapat volt a „nemzetközi kapocs”, én szerettem volna inkább többet a drámatanári eszköztárból, ő a színészi-rendezői vénából – végül mégiscsak TALÁLKOZTUNK. Módszereink bár nagyon különböztek, a színházról és a gyerekekről

való gondolkodásunk végig nagyon-nagyon közel volt egymáshoz.

Két héten át „hidakat” építettünk, országhatárokon átívelő.

Volt az egyik drámadélelőttön egy improvizáció, két szóból jött létre: „MEGÉRTÉS – MEG NEM ÉRTÉS”.

Úgy érzem, ez a gyerekek és a felnőttek számára egyaránt nagyon szimbolikus.

Egy fiú megüt egy másikat, mert azt HISZI, hogy az a másik el akarja venni tőle a barátját.

Amikor kiderül, hogy CSAK nem értették meg egymást, lassan, nagyon lassan kezdet nyújt az a fiú a másiknak...

Fölkelni a földről, belenézni az IDEGEN szemébe, megérinteni és MEGÉRTENI az ő tekintetéből, hogy már NEM VAGYOK IDEGEN.

Nem félni. Nem félni tudni: se tőled, sem magamtól. Ennyit kéne, nem többet, MEGTANITANI – nekik, a gyerekeknek és megtanulni nekünk, felnőtteknek...

No meg járni tudni aztán azokon a „hidakon”! Sétálni legalább...

Novák Géza Máté

EDERED — BUDAPEST — 2002

Már csak tíz hónap! Következő számunkban
részletek!